

Збаразька централізована бібліотечна система
Центральна бібліотека
Методично-бібліографічний відділ

Скарбниця талантів землі Доброводівської

Рекомендаційно-бібліографічний посібник

Збараж – 2019

УДК 01(477.84)(092)
С 42

Укладач: Н. Сенчишин, *провідний бібліограф методично-бібліографічного відділу;*

Редактор: Т. Кульпа, *завідувач методично-бібліографічного відділу;*

Комп'ютерний набір: Н. Сенчишин

Відповідальна за випуск: О. Бойко, *директор ЦБС.*

С 42 Скарбниця талантів землі Доброводівської
[Текст]: реком.-бібліогр. посіб. / Збараз. централіз.
бібл. система, центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.;
уклад. Н. Сенчишин; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2019.
– 47 с.

Видання містить інформацію про видатних людей села Доброводи, що на Збаражчині.

Адресується учителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто не байдужий до історії краю, його сьогодення.

Електронну версію посібника розміщено на веб-сайті Збаразької ЦБС: <http://zbarazh-library.com.ua/writen-people.html>

УДК 01(477.84)(092)

© Збаразька централізована бібліотечна система, 2019

Від упорядника

В контексті національного і культурного відродження України особливої актуальності набуває вивчення історії рідного краю, яка сприяє зростанню національної свідомості громадян, піднесенню їх духовності. Це є той своєрідний місток, який зв'язує покоління минулі з сучасними і прийдешніми.

Маленькою «піщинкою» на карті України є щедра на таланти Доброводівська земля. Вона подарувала світу видатних людей, які своїм життям та творчістю прославили свій край та Україну і збагатили культурну і духовну скарбницю нації.

МОЯ КОЛИСКА

Знову думкою в рідному краї блукаю.
Босоногим дитинством пройдуся
Стежками в поля.
Принесу я молитву до церкви,
Де нас Параскева чекає
Всіх дітей: що родились, хрестились
І вийшли з села.

Піднімуся на гору від рідної хати,
І руками своїми обніму село.
Як багато я хочу всім вам розказати:
Тут любов є, і спокій – душі джерело.

Тут і гори Смакули, гора Бабійова,
І Ліщинського гори, і Лиса Гора,
І Закорчма, й Кінець, і Проборство, й
Півшнурок, Рідкодуби,
Це усе Україна моя.

Всіх нас доля розвела по різних дорогах,
Хтось в великому місті, містечку, селі.
Тільки тут, у Добриводах,
В рідних порогах,
Проросла наша віра з святої землі.

Леся Рудник-Гарбуз

07.11.2018

Рівне-Добриводи

Алиськевич Григорій

(Священник)

Отець **Григорій Алиськевич** народився 26 червня 1888 року в с. Добриводи Збаразького району в багатодітній родині о. Юліана Алиськевича, пароха цього села.

Закінчивши початкову школу в родинному селі, середню освіту здобував у гімназії м. Броди на Львівщині. Навчаючись у гімназії, вирішив після її закінчення стати священником, як його батько. Після її закінчення студіював богословські науки у Львівській духовній семінарії св. Духа. Рукопокладений на священника Митрополитом Андреєм Шептицьким у 1911 році.

Душпастирську діяльність розпочав сотрудником на Збаражчині, в селі Доброводах Збаразького деканату на парафії свого батька. Згодом був призначений парохом села Стегниківці. До парафії входило також село Дубівці. Свої душпастирські обов'язки виконував ревно. Велику увагу надавав вихованню дітей і молоді. В школах сіл парафії мав уроки релігії.

За своє ревне ставлення до душпастирських обов'язків здобув повагу й пошану парафіян, авторитет серед священничого кліру деканату. Був обраний членом Деканальної ради Збаразького деканату.

У травні 1939 року був переведений парохом у с. Старий Скалат Скалатського деканату.

Початок Другої світової війни і окупація Галичини військами безбожної москowsько-більшовицької імперії застали отця Григорія у Старому Скалаті.

Під час першої більшовицької окупації (1939-1941), на щастя, ні отець, ні члени його родини, не зазнали репресій з боку окупаційної влади. На його очах більшовики творили беззаконня і репресії щодо української інтелігенції, патріотів: масові арешти, депортації, високі непосильні податки, обмеження діяльності церкви і його особисто.

Перша більшовицька окупація тривала недовго. В червні 1941 року розпочалась війна між Німеччиною і Радянським Союзом.

На фронтах у кровопролитних битвах гинули люди, а Сталін зі своїм оточенням розпочав широкомасштабну акцію по ліквідації УГКЦ та приєднання її до РПЦ. Священників, які відмовлялись, позбавляли права відправляти за греко-католицьким обрядом у

церквах, а за тим арештовували і засуджували позбавленням волі та утриманням у тюрмах і концтаборах з особливим режимом.

Їм інкримінували антирадянську агітацію, шпигунство, співпрацю з УПА і підпіллям ОУН.

Отець Григорій Алиськевич категорично відмовився перейти в лоно РПЦ. На другий день Великодніх свят 1947 року він був заарештований. У липні 1947 року засуджений за статтю 54 Кримінального кодексу УРСР до десяти років позбавлення волі. Термін ув'язнення відбував у концтаборі на Волині та в Дніпродзержинську.

Отець Григорій, перебуваючи в тюрмі під слідством та в концтаборі, не припиняв душпастирської діяльності. Він при додержанні конспірації відправляв служби Божі, сповідав і причащав спів'язнів, навчав їх молитов і заповідей Божих, морально підтримував. Характерною особливістю о. Григорія було щоденне відправлення Святих Літургій та ведення їх обліку. Збереглася його записна книжечка, де аж 17 тисяч записів безкровних жертв Господу Богу, які служив священник, а також промовляв молитву до ран рамена Христового. Тексти цієї молитви масово розмножував і роздавав мирянам.

Після смерті Сталіна (1953 р.) в СРСР було засуджено політичні репресії й масово звільнялись з ув'язнення мільйони невинних жертв більшовизму. В жовтні 1955 року о. Григорія звільнили. Повнірнувшись на Тернопільщину, він мав чимало труднощів з пропискою в Скалаті, де він активно включився у душпастирську діяльність катакомбної УГКЦ. На приватних помешканнях та в домі монахинь відправляв Служби Божі, хрестив немовлят, вінчав молоді пари. Відвідував хворих, щоб висповідати й запричастити перед смертю, відправляв панахиди за померлих, заупокійні служби Божі. Отець виконував свою душпастирську роботу з надзвичайною обережністю й конспірацією.

Помер о. Григорій Алиськевич 5 грудня 1972 року. Похований в м. Скалаті.

Головин, Б. Алиськевич Григорій, отець (1888-1972) [Текст] / Б. Головин // Головин, Б. Ісповідники віри – наші сучасники / Б. Головин. – Тернопіль, 2009. – С. 5-7.

Головин, Б. Алиськевич Григорій Юліанович [Текст] / Б. Головин // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2009. – Т. 4 (додат.) : А – Я. – С. 10.

Алиськевич Григорій Юліанович [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2013 рік / Збараж. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад. Н. Сенчишин ; ред. Т. Кульпа. – Збараж, 2012. – С. 13-14.

Алиськевич Григорій Юліанович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: [https://uk.wikipedia.org/wiki/-](https://uk.wikipedia.org/wiki/-Алиськевич_Григорій_Юліанович)

[Алиськевич Григорій Юліанович](https://uk.wikipedia.org/wiki/-Алиськевич_Григорій_Юліанович), вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Алиськевич Григорій Юліанович [Електронний ресурс] // Gpedia Your Encyclopedia. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], [?]. – Режим доступу:

[http://www.gpedia.com/uk/gpedia/Алиськевич Григорій Юліанович](http://www.gpedia.com/uk/gpedia/Алиськевич_Григорій_Юліанович), вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Алиськевич Євген

(Священник)

Євген Алиськевич народився 1 серпня 1912 року в селі Добриводи Збаразького району Тернопільської області. Початкову освіту здобув у рідному селі, а середню – в гімназії міста Тернополя, а матуру складав при гімназії у місті Львові. Опісля вступив у Львівську Богословську академію. Рукопокладений на священника 4 квітня 1937 року єпископом Микитою Будкою.

Душпастирську роботу розпочав співпрацівником церкви у селі Біла біля Тернополя. Тут його застала Друга світова війна, прихід восени 1939 року в Галичину советських військ. А через два роки – німецька окупація цього краю. У 1942 році йому запропонували разом з родиною покинути парафіяльний будинок і перейти на приватну квартиру в селі. Це стало основною причиною переїзду на нову парафію в селі Хренів (тепер Кам'яно-Бузького району Львівської області), а згодом – у село Лисятичі на Стрийщині.

Влітку 1944 року Галичина була знову зайнята советськими військами, а разом з цим нові митарства о. Євгена Алиськевича, його родини. Державні органи усіх рівнів намагалися схилити його для прийняття православ'я. Йому обіцяли різні пільги, цілковиту підтримку з боку державних органів влади, захист від будь-яких посягань на нього і його членів родини, добротну заробітну плату, дохідливу парафію і т. п., і т. д. Але він не йшов ні на які поступки і тримався одного, що він ніколи не зрадить присяги Господу Богу, буде відданим Українській Греко-Католицькій Церкві.

Особливо великий тиск розпочався після Львівського лжесобору. Крім нескінчених обіцянок, пішли в хід погрози, шантаж й залякування, а згодом інші заходи. В 1946 році націоналізовано приміщення плебанії, а священнику запропоновано вибратись з помешкання, виїхати за межі села. Родина вимушена була вибути до Стрия, де найняла приватну квартиру. Ще майже цілий рік о. Євген приїжджав в Лисятичі і займався душпастирською діяльністю, відправляв щонеділі Служби Божі в церкві, надавав різні послуги для мирян, вірних греко-католицькому обряду УГКЦ. У 1947 році церква була закрита і влада заборонила священнику відправляти за греко-католицьким обрядом Служби Божі, займатись душпастирською діяльністю. Свою заборону мотивували тим, що УГКЦ не існує, бо це ворожа церква, яка служить міжнародному імперіалізму для підризу існуючого соціалістичного ладу в Советському Союзі з метою реставрації в країні колишніх порядків капіталістичного ладу, мотивували, що ця церква займається шпигунством на користь іноземних розвідок імперіалістичних країн Заходу.

О. Євген Алиськевич виїхав до міста Львова, де поступає у медичний інститут. Протягом двох років навчався у цьому закладі, аж поки не надійшов наказ з боку КДБ, щоб його негайно виключити зі складу студентів, бо він греко-католицький священник, що категорично відмовився скоритись рішенню Львівського церковного собору про злучення УГКЦ з Російською православною церквою, визнання Московського патріархату. Проте власті не обмежилися лише цим заходом, але і негайним покиненням Львова продовж 24-ох годин. Не залишалось нічого іншого як виїхати до Тернополя, до матері дружини.

Тут почались страшні муки о. Євгена Алиськевича. Його та родину міська міліція не прописувала, а раз не мав міської прописки, не приймали на роботу. Постійно викликали в міліцію, до помешкання приходив дільничний міліціонер, погрожували

наси́льним виселенням на вулицю, з міста. Викликали і в різні міські установи, де пропонували перейти для його особистого добра на православ'я, зокрема частенько запрошували до уповноваженого в справах православної церкви. А коли одержували постійно відмову з його боку, то вдавались до тиску на його дружину, щоб вона вплинула на свого чоловіка і він прийняв православ'я, пішов працювати священником на будь-яку парафію, яку лише забажає.

Не маючи ніяких засобів для існування, щоб прогодувати родину, влаштувався ремонтником ящиків на овочеву базу. Це низькооплачувана, не кваліфікована робота. КДБ, міліція та інші урядові особи з різних державних установ встановили таємний і явний нагляд за помешканням о. Євгена Алиськевича, його родиною. Міліція надалі не давала згоди на прописку. Та розв'язка наступила незабаром. 2 березня 1950 року вночі до священника прийшли енкаведисти й наказали збиратись усій родині і навіть мамі дружини. Всіх посадили на вантажну машину і завезли у Бережанську тюрму. Рішення судових органів про депортацію були датовані значно пізніше, аж через 16 днів, тобто 18 березня 1950 року.

У в'язниці побутовали нестерпні умови для життя. У кожній камері знаходилось багато осіб, приречених урядовими органами як «ворогів народу» для виселення у віддалені райони Союзу. Харчування було дуже низької якості, малокалорійне і недостатньої кількості. Відсутні елементарні санітарно-гігієнічні умови, повітря тяжке, смердюче, не було можливості помитись, випрати нижню білизну. Шість тижнів заарештовані томились у цій душогубці. На станцію подали товарні вагони. У кожний «заладовували» 60 осіб. Тут не було нар для спання, а довелось лягати на підлогу в тісноті. Вагони заплombовувались й охоронялись протягом усього часу військовими внутрішньої служби. Один раз на день давали гарячий суп з куском хліба, а на вечерю – кип'ячену воду з скибкою хліба. Везли довго, майже два місяці. Коли прибули на станцію Азіно в Томській області, де кінчалась залізнична колія, то довелось ще очікувати майже два тижні, поки розпочнеться навігація на річці Чулим, правій притоці сибірської річки Об. Серед депортованих були й родини греко-католицьких священників о. Миколи Шаварина, о. Василя Станимира, о. Ореста Щуровського, о. Михайла Козоріза та інших. Везли переселенців пароплавом під назвою «Комсомолец Алтая». Він часто пришвартовував до берега, щоб висадити окремі родини. Так по дорозі були залишені о. Микола Шаварин, о. Михайло Козоріз, о. Орест Щуровський. Разом

з о. Євгеном Алиськевичем в селище Любіно Тегульдетського району Томської області прибув на спецпоселення о. Василь Станислав. Тут родину о. Алиськевича поселили в намет і зобов'язали її саму збудувати собі житло – «індивідуальну землянку». Через деякий час вона виросла. «Меблі» і все необхідне виготовляли самі. Тут родина прожила увесь час перебування на засланні. Життя окремо у землянці мало також і свої переваги. У ній о. Євген розгорнув активну душпастирську роботу. Її депортовані любовно називали «Віфлеємом». Тут щонеділі і в свята відправлялись Служби Божі, молебні, хрестились діти, навчались молитов, давались шлюби молодим парам та інші послуги. Велику допомогу о. Євгену надавав о. Василь Станислав, що знаходився на спецпоселенні у цьому ж селищі, був його правою рукою.

О. Євген Алиськевич працював на різних важких роботах – повалі лісу, будівництві вузькоколійки, а згодом після захворювання – нічним сторожем на складах бази промислових і продовольчих товарів. В складних кліматичних і життєвих умовах проходили роки заслання. Тут він був, як і кожний інший греко-католицький священник, на особливому обліку. За ним був встановлений посилений нагляд. Принизливим був періодичний контроль з боку коменданта. По картотеці він перевіряв усіх членів сім'ї, доводилось пред'являти різні довідки з місця праці, документи, розписуватись у картці обліку спецпоселення і щораз стверджувати, що не має наміру втікати з місця, призначеного йому та сім'ї для проживання.

Після смерті тирана Сталіна в час хрущовської відлиги розпочався процес перегляду справ депортованих у віддалені райони Советського Союзу та невинно арештованих і засуджених на каторжні роботи в концтабори. Проте більшовицьке «правосуддя» не спішило з реабілітацією. Системі була потрібна дармова робоча сила для виконання робіт у важких кліматичних умовах, на важливих об'єктах. Сім'ї о. Євгена Алиськевича було дозволено виїхати на попереднє місце проживання аж у 1962 році. Вони повернулись весною 1963 року.

Почалися нові митарства. Зокрема, коли о. Євген звернувся у міський відділ міліції, щоб прописатись. Йому запропонували заявити у міську раду для одержання дозволу на приписку. І тут їм відмовлено, пропонували вернутись на попереднє місце проживання, тобто у Сибір. На помешкання навідувався дільничний міліціонер і накладав штраф за проживання без прописки. Штрафували і в міській раді на засіданні адміністративної комісії за «порушення» паспортного режиму. Його не приймали без прописки

на роботу. Крім міліції, ним зацікавилися й у прокуратурі і КДБ, зокрема дошкуляв майор держбезпеки кадебист Червоний. А слідчий кримінального розшуку Мензуров навіть заявив, що як не можливе проростання волосся на долоні, так і не буде прописаний о. Євген Алиськевич і його сім'я в місті Тернополі. Майже рік тривала ця тяганина. І лише у 1964 році на кінець родина священника і він особисто були прописані в Тернополі.

За цей час о. Євген Алиськевич закінчив курси опалювача газових котлів. Згодом він влаштовується на роботу опалювачем в ЖЕК-2, а пізніше – в школі ДТСААФ. З цього місця роботи вийшов на пенсію по досягненню віку в 1972 році. З перших днів повернення в Тернопіль навів зв'язки з священниками катакомбної УГКЦ, зокрема отцями Павлом Ковалем, Іваном Пасікою, Миколою Шаварином, Мироном Кордубою, Василем Бараном, Василем Станиславом, Володимиром Теленком та іншими. Займається таємно душпастирською діяльністю серед вірних мирян УГКЦ, зокрема на приватних помешканнях, цвинтарях, лісових галявинах тощо. За його помешканням був встановлений суворий нагляд з боку КДБ, міліції, уповноваженого в справах культів при об'єднанні. Його часто викликали в різні установи, погрожували ув'язненням, висилкою з Тернополя, накладенням високих грошових штрафів. Йому категорично забороняли займатись душпастирською роботою підпільно. І в той же час постійно агітували за перехід на православ'я, обіцяли різні привілеї і матеріальні вигоди. Але о. Євген Алиськевич категорично відмовився від солоденьких обіцянок, залишався в рядах активних священників-підпільників УГКЦ.

Виснажений непосильною роботою на заслання в Сибіру, цькування з боку більшовицько-атеїстичної державної адміністрації, переслідування каральними органами комуністичної системи привели до передчасної смерті. На 68-му році життя упокоївся о. Євген Алиськевич у Бозі. Його поховано на цвинтарі міста Тернополя, у грудні 1991 року.

Головин, Б. Алиськевич Євген, отець (1912-1980) [Текст] / Б. Головин // Головин, Б. Ісповідники віри – наші сучасники / Б. Головин. – Тернопіль, 2009. – С. 9-12: фотогр.

Головин, Б. Страдав заради присяги [Текст] / Б. Головин // Головин, Б. Мученики та ісповідники Української Церкви ХХ ст. / Б. Головин. – Тернопіль, 2000. – С. 66-71: фотогр.

Головин, Б. Алиськевич Євген Григорович [Текст] / Б. Головин // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2009. – Т. 4 (додат.) : А – Я. – С. 10.

Алиськевич Григорій Юліанович [Текст] // Мученики за віру Христову / Збараз. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; підгот. Н. Сенчишин. – Збараж, 2010. – С. 6-11.

Алиськевич Григорій Юліанович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/-Алиськевич_Євген_Григорович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Алиськевич Євген Григорович [Електронний ресурс] // Wikiwand. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу: https://www.wikiwand.com/uk/Алиськевич_Євген_Григорович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Бабій Іван

(Краєзнавець, літописець, перший дослідник історії села)

Іван Данилович Бабій народився 27 червня 1896 року в Доброводах. Навчався у місцевій школі. В 1912 році «навчався кравецького ремесла».

Брав активну участь у суспільному та політичному житті села, активний член товариства «Просвіта».

Помер у 1973 році.

Бабій Іван Данилович (автобіографія) [Електронний ресурс]: [скановані рукописи] // Бабій Іван Данилович. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], [?]. – Режим доступу: <http://babiy.krivyy.com/diary/?p=4>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Бабій, І. Вспогади №1. Вспогади №2 від 1903 року [Електронний ресурс]: [скановані рукописи] / І. Бабій // Бабій Іван Данилович. – Електрон.

текстові та граф. дані. – [Україна], [?]. – Режим доступу: <http://babiyy.krivyy.com/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 20.09.2019.

Барановський Андрій

(Скульптор, художник, дизайнер)

Андрій Олексійович Барановський народився 17 лютого 1964 року в с. Доброводи. В 1984 році вступив до Київського інституту дизайну ім. М. Бойчука. Після закінчення – приймав участь у виставці українських художників в Українському Домі в м. Чикаго. З 2003 року член Союзу дизайнерів України. Приймав участь в багатьох виставках, проектах та фестивалях.

Андрій Барановський працює в жанрі живопису, скульптури та інсталяції. Як дизайнер має багато реалізованих проектів.

В 2014 році пішов добровольцем в зону АТО, майже рік воював у складі 93 бригади. Після поранення лікувався в госпіталі в Дніпрі, згодом – в Києві, де проживає та працює.

Андрій Барановський [Електронний ресурс] // Slava Frolova – Group: фонд розвитку та підтримки молодого мистецтва України . – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу: <http://sf-g.com/index/artists/album/440/t/0>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.19.

Залеський Андрій

(Краєзнавець, письменник, військовик)

Андрій Іванович Залеський народився 1946 року в селі Добриводи, на Тернопіллі. Там же і закінчив середню школу. В 1964-1965 рр. працював слюсарем-монтажником на будівництві Збарзького цукрового заводу.

В 1965 році призваний в ряди Збройних сил. Відслужив два роки строкової служби. Поступив на загальновійськовий факультет Санкт-Петербурзького вищого військового училища. Після закінчення проходив офіцерську службу на різних військових посадах. В 1991 році звільнився в запас. Працював інспектором, старшим інспектором по режиму і охороні в Київському науково-дослідному інституті електрозварки Академії наук України, пізніше – командиром спецпідрозділу державної служби охорони Залізничного району міста Києва. В 1995 році, за сімейними обставинами, переїхав на проживання в село Шимкіці Збарзького району. Деякий час працював в агротоваристві «Калина».

Андрій Залеський – офіцер у відставці, військовий пенсіонер. Член Української народної партії, депутат Збарзької районної ради V скликання. Член Національн спілки журналістів України, публіцист, автор книг «Село на кордоні Волині», «Стежками людської долі», «Петро Олійник – життя і боротьба», «На службі у військах правопорядку», «На порозі рідного дому», автор ряду публікацій в засобах масової інформації.

Помер А. І. Залеський 3 листопада 2019 року.

Залеський Андрій [Текст] // Землі Збарзької славетні імена / Збараз. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад.: Н. Сенчишин, Т. Кульпа, Л. Буряк. – Збараж, 2019. – С. 213-215.

Залеський Антін

(Вчений-мовознавець, кандидат філологічних наук)

Антін Миколайович Залеський народився 15 серпня 1936 року у селі Доброводи Збаразького району Тернопільської області у родині коваля. Малий Антін дуже любив читати. У 1943 році пішов до першого класу Доброводівської семирічки, де вивчав письмо-каліграфію, російську мову, читання, арифметику, а згодом і українську мову. У 1950 році закінчив семирічку з похвальним листом.

Новим етапом його життя стало навчання у Бережанському педагогічному училищі, куди майбутній мовознавець вступив одразу після закінчення школи. Навчаючись на вчителя початкових класів, він, окрім фахових дисциплін, займався музикуванням.

У 1959 р. Антін Залеський закінчив Львівський університет та був скерований на роботу у відділ української філології Інституту суспільних наук у Львові, де пропрацював до 1963 р. З 1966 р. по 1968 р. навчався в аспірантурі в Інституті мовознавства у Києві, тут же у 1969 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Вокалізми південно-західних говорів української мови». На цей період також припадає його активна діяльність із науково-теоретичним журналом «Мовознавство», що виходить за підтримки органу відділу літератури, мови та мистецтва Академії наук УРСР. Друкуються його статті з лінгвістичної географії, зокрема: «Розрізнення а–е після середньоязикового й у південно-західних говорах української мови» (4 примірники 1971 р.) або «Подовжені приголосні у фонологічній і морфологічній системі граматичних категорій» (6 примірників 1980 р.). З 1974 р. поєднує роботу викладача у Київського університету ім. Т. Шевченка та старшого наукового співробітника відділу діалектології Інституту мовознавства, де працював до кінця життя.

Коло наукових зацікавлень Антіна Миколайовича надзвичайно широке, про що свідчать понад сто наукових розвідок у галузі теоретичної й описової фонетики та фонології, діалектології й історії української мови, теорії та практики лінгвогеографії. Під його керівництвом укладено збірник текстів «Говори української мови»

(Київ, 1977). Він є автором низки карт до «Атласу української мови» (Київ, 1984–2001, т. 1–3) та «Общеславянского лингвистического атласа. Серия фонетико-грамматическая» (Вып. 2а: Рефлексы*ѣ. Москва, 1990). «Антін Миколайович посів почесне місце в системі національної філологічної науки. Але партійні органи і служба держбезпеки створили йому перепону в науковому й адміністративному зростанні. Він не вступив у КПРС і не піддався настирливим пропозиціям спецслужб на співробітництво, – переконаний автор книги «У пошуках краси: тривоги і роздуми» професор Олег Шаблій. – Особливо вони занепокоїлись, коли А. Залеський підготував докторську дисертацію на порівняно нову фундаментальну тему в національній лінгвістиці – вокалізація в українській мові» [2, с. 200]. Олег Іванович вважає, що саме текст докторської дисертації став основною причиною смерті мовознавця. Це припущення вчений пояснює кількома дивними обставинами: Залеський раптово помирає, коли робота повністю готова, а підготовлена докторська зникає і досі немає жодного згаду про це фундаментальне дослідження.

9 лютого 1989 року на 63-му році життя перестало битись ще одне невтомне серце. «Десь за тиждень-два до цієї дати у кінці січня я відвідав його у лікарні, яка обслуговувала пацієнтів із НАН України. Він лежав у терапевтичному відділі, важкувато дихав. Було видно його занепокоєння. При мені його забрали в кардіологічний відділ, куди мене вже не впустили. Незабаром я довідався про смерть свого друга. Встиг побувати на похоронах у його рідному селі, де ще жила згорьована мати. Туди приїхала також невелика група колег із Львова. Похорон закінчився після заходу сонця... Так зайшло сонце національної філології», – з глибоким сумом згадує цей день Олег Шаблій.

Усе своє життя Антон Миколайович працював у філологічній галузі. Його спадщина і до сьогодні не є досліджена, хоча нею цікавляться не тільки національні дослідники, але й американці. Саме вони вперше заговорили про Антона Залеського після його смерті, як про світоча української культури.

Назар, М. Біля джерел мови [Текст]: кн.-нарис про А. Залеського / М. Назар. – Збараж, 2016. – 48 с.

Барановська, У. Торувал дорогу рідному слову [Текст] / У. Барановська // Народне слово. – 2008. – 22 лют.

80 років від дня народження Залеського Антона Миколайовича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2016 рік / Збараж. централіз. бібл. система, метод.- бібліогр. від; уклад. Н. Сенчишин, В. Радовська; ред. Т. Кульпа – Збараж, 2015. – С. 31-32.

Гуцал, П. Залеський Антін Миколайович – вчений-мовознавець [Текст]: [біогр.] / П. Гуцал // Тернопільський Енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1. А. – Й. – С. 602: фотогр.

Залеський Антін Миколайович [Текст] // Видатні люди Збаражчини : інформ. дов. / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. ; уклад. Т. Кульпа. – Збараж, 2013. – С.28-29.

Залеський Антін [Текст] // Землі Збаразької славетні імена / Збараж. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад.: Н. Сенчишин, Т. Кульпа, Л. Буряк. – Збараж, 2019. – С. 140-144.

Світоч української мови: Антін Залеський [Текст]: бібліогр. дов. / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. ; підгот. Т. Кульпа. – Збараж, 2013.

Світоч української мови: Антін Залеський [Текст]: бібліогр. дов. / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. ; підгот. Т. Кульпа. – Збараж, 2008.

Скляренко, В. Залеський Антін Миколайович – український мовознавець, словіст [Текст] / В. Скляренко // Українська мова: енцикл. – Київ, 2000. – А-Я. – С. 177.

Грещук, В. Мені його не вистачає досі [Електронний ресурс] / В. Грещук // Постаті PERSONALITIES. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу:

[file:///C:/Users/Bibliomist/Downloads/3789-11004-1-PB%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Bibliomist/Downloads/3789-11004-1-PB%20(1).pdf),

Вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 01.10.2019.

Залеський Антін Миколайович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Залеський_Антон_Миколайович,

Вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 01.10.2019.

Залеський Антін Миколайович [Електронний ресурс] // Енциклопедія Сучасної України. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2010. – Режим доступу: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=14732, Вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 01.10.2019.

Залеський Антін Миколайович [Електронний ресурс] // Wikiwand. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 1989. – Режим доступу: https://www.wikiwand.com/uk/Залеський_Антон_Миколайович,

вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Мних, А. У Добриводах вишанували земляка – Антона Залеського [Електронний ресурс] / А. Мних // Народне слово. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу:

<http://narodne-slovo.te.ua/2016/09/06/u-dobryvodah-vshanuvaly-zemlyaka-antona-zaleskoho/>, Вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 01.10.2019.

Севастьянів, У. Торував дорогу рідному слову [Електронний ресурс] : до 80-річчя від дня нар. А. М. Залеського / У. Севастьянів // Каменяр. – Електрон. текст. та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: <http://new.kameniar.lnu.edu.ua/?p=5483>, Вільний. – Заголовок з екрана. – Мова укр. – Опис зроблено 01.10.2019.

Лагодинський Микола

(Правник, громадський і політичний діяч, доктор права)

Микола Гнатович Лагодинський народився 21 жовтня 1866 року в селі Доброводи (нині село Збарзького району Тернопільської області) у сім'ї священника. Навчався в гімназіях Тернополя й Золочева. Закінчив юридичний факультет Львівського університету (1890). Проходив адвокатське стажування в канцеляріях Костя Левицького та Михайла Короля. Працював адвокатом у Мацошині (нині село Жовківського району Львівської обл.), від 1900 року – у містечку

Ділятин.

У його канцелярії проходив адвокатську практику Іван Семанюк (письменник Марко Черемшина). Проявив себе вмілим оборонцем на судових процесах. Був активним діячем українського громадського та політичного життя в Галичині. Від 1890 року – член Української радикальної партії (згодом входив до її керівних органів, 1914–1919 роках – голова партії).

Разом з Левом Бачинським, Дмитром Вітовським, Кирилом Трильовським та іншими утверджував передові ідеї в галицькому суспільстві, брав участь у розвитку сокільсько-січового руху (див. «Сокіл», «Січ»), в організації випуску та поширенні радикальної преси. Від квітня 1908 до грудня 1912 року – скарбник Головного січового комітету Галичини. Заснував у Ділятині ощадно-кредитове

товариство «Руська каса», очолював повітові філії товариств «Просвіта», «Сільський господар», «Руська бесіда». Підтримував стосунки з Іваном Франком. 1903 року був у Полтаві на відкритті пам'ятника І. Котляревському, відвідав могилу Тараса Шевченка на Чернечій горі в Каневі.

У 1907 і 1911 роках обирався депутатом австрійського парламенту, очолював у ньому радикальну фракцію Українського парламентського клубу; водночас від 1913 року – посол (депутат) Галицького крайового сейму ради (від травня 1915 року – Загальна українська рада). У період Західноукраїнської Народної Республіки – делегат Української національної ради ЗУНР, суддя Польового суду Начальної команди УГА.

Автор статей на суспільні теми в періодичних виданнях, брошури «Парламент австрійський на службі поляків» (1909).

Помер 12 травня 1919 року у містечку Делятин.

В 2016 році на приміщенні Доброводівського будинку культури відкрито меморіальну дошку до 150-річчя від дня народження Лагодинського Миколи Гнатовича.

Андрухів І. Українські правники у національному відродженні Галичини: 1848-1939 рр. [Текст] / І. Андрухів, П. Арсенич. – Івано-Франківськ, 1996. – С. 41-42

Клапчук В. Микола Лагодинський – видатна фігура Західно-Української Народної Республіки: життєвий і політичний шлях [Текст] / В. Клапчук // Галичина. – 2014. – Ч. 25-26. – С. 152-157.

Клапчук В. Микола Лагодинський – визначна постать Західноукраїнської Народної Республіки: життєвий і творчий шлях [Текст] / В. Клапчук // Карпатський край. – № 1(4). – С. 22-30.

Яковлев Ю. Діяльність Миколи Лагодинського в Українській радикальній партії [Текст] / Ю. Яковлев // Галичина: наук. і культурно-просвітній часопис. До 95-річчя утворення Західноукраїнської Народної Республіки. – 2014. – Ч. 25-26. – С. 72-87.

Гасай, Є. Лагодинський Микола Гнатович [Текст] / Є Гасай, Р. Матейко // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 311.

Гуцал, П. Лагодинський Микола Гнатович [Електронний ресурс] / П. Гуцал // Інститут історії України. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2009. – Режим доступу:

[http://www.gpedia.com/uk/gpedia/Алискевич Григорій Юліанович](http://www.gpedia.com/uk/gpedia/Алискевич_Григорій_Юліанович), вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Гуцал, П. Лагодинський Микола Гнатович [Електронний ресурс] / П. Гуцал // Енциклопедія сучасної України. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу:

http://esu.com.ua/search_articles.php?id=52848, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Лагодинський Микола Гнатович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу:

[https://uk.wikipedia.org/wiki/Лагодинський Микола Гнатович](https://uk.wikipedia.org/wiki/Лагодинський_Микола_Гнатович), вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Лагодинський Микола Гнатович [Електронний ресурс] // Разом. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2016. – Режим доступу: [http://разом.укр/index.php/Лагодинський Микола Гнатович](http://разом.укр/index.php/Лагодинський_Микола_Гнатович), вільний.

– Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Ліщинський Мирослав

*(Член похідної групи ОУН, голова міської управи
Проскурова та редактор, кооперативний діяч в Австралії)*

Мирослав Миколайович Ліщинський народився в 1915 році р. у с. Доброводи на Збаражчині. Після закінчення початкової школи в рідному селі вступив до української державної гімназії в Тернополі, пізніше – студент Богословської академії у Львові. Брав участь у громадській роботі. Від юнацьких років був членом читальні «Просвіти», «Рідної школи», належав до організації українських націоналістів («М»). В 1941–44 рр. – бургомістр м. Проскурова. Видавав газету «Український голос», був відповідальним за

редакцію, що дало змогу редакції міцно стояти «на ногах», як у фінансовій так і безпечній діяльності.

ОУНівці прагнули організувати патріотичну боротьбу серед населення і готували його до боротьби за самостійну Україну. Зі Львова доправлялась національна література, яка потім розповсюджувалася в окрузі.

Під час Другої світової війни емігрував до м. Кракова (Польща), згодом – до Берліну, де розпочав економічні студії, які закінчив у Мюнхені (обидва – Німеччина).

Від 1950 р. – в Австралії (м. Мельбурн), де разом з Владикою І. Прашком організував суботні школи і церковно-громадські товариства, щоб примножити духовні блага для свого народу. Діяльний в організації кооперативного сектору. Співініціатор «Братської каси» при Українському католицькому братстві – основи кредитування кооперативи «Дністер», її голова 1959-60 рр., 1962-64 рр., 1973-77 рр. співорганізатор ін. кооператив Австралії, згодом – голова її контрольної комісії.

Помер у 1982 році, похований у Мельбурні.

Дуда, І. Ліщинський Мирослав [Текст] / І. Дуда, о. М. Шаварин // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 383.

Ліщинський Мирослав: кооперативний діяч [Текст] // Енциклопедія української діаспори / ред. В. Маркусь. – Київ, 1995. – Т. 4 : Австралія-Азія-Африка. – С. 114.

Рада українських кооператив Австралії (РУКА) [Електронний ресурс] // УКРАЇНСЬКА СВІТОВА КООПЕРАТИВНА РАДА. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2010. – Режим доступу: <http://www.wcuc.org.ua/23.0.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Яцишин, А. Чим займались українські націоналісти в Проскуріві? [Електронний ресурс] / А. Яцишин // Проскурів: інформаційно-аналітична газета. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: <https://proskuriv.khm.gov.ua/2019/01/24/чим-займалися-українські-націоналіс/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Музичка Андрій

(Літературознавець, педагог)

Андрій Васильович Музичка народився 6 грудня 1886 р. у с. Доброводи (нині Збаразького району Тернопільської обл.) в родині селян – Василя та Олександри Музичків. Він закінчив сільську школу, потім вчився в Збаразькій гімназії.

Здобув середню освіту в Тернопільській гімназії і поступив на філологічний факультет Львівського університету, закінчивши його в 1911 р.

В 1911 – 1918 рр. він викладав латинську та грецьку мови у гімназіях Тернополя, брав участь у роботі українських громадських організацій «Січ» та «Просвіта». Відомо, що в 1916 – 1917 рр. він викладав в Українській класичній гімназії в Тернополі.

А. Музичка взяв активну участь у Листопадовому чині: в ніч з 31 жовтня на 1 листопада 1918 р. група учнів під його проводом роззброїла тернопільську жандармерію; інших учнів він розіслав по навколишніх селах з наказом перебрати владу та вислати озброєних людей до Збаража і Тернополя.

Після перевороту А. Музичка та П. Карманський були обрані делегатами від Тернополя до Української національної ради. Одночасно П. Карманський був головою, А. Музичка – членом Тернопільської повітової ради. Пізніше Андрій Музичка вступив до Української галицької армії, де був чотовим, а потім сотником. Восени 1919 р. він входив до складу «вінницького» Ревкому УГА.

Від 1920 до 1930 рр. він був професором Одеського інституту народної освіти, викладав українську літературу. В інституті він також керував бібліографічним гуртком.

Паралельно з викладанням Андрій Васильович займався науковою роботою як член Одеської комісії краєзнавства; член Одеського наукового товариства при УАН (1926 – 1930); штатний співробітник Комісії для видання пам'яток новітнього українського письменства ВУАН (1927 – 1928).

В 1925 р. Вища атестаційна комісія України надала йому звання професора.

В 1927 р. він брав участь у нараді над проектом нового українського правопису, яка проводилась у Харкові.

На початку 1931 р. стаття А. Музички у збірнику «Коцюбинський» викликала погромну «рецензію» Г. Ткаченка, який звинувачував автора у демонстративному ігнорванні марксистського методу. 27 квітня 1931 р. Одеський відділ ДПУ заарештував А. В. Музичку і висунув йому звинувачення за статтею 54-11 КК УРСР. Звинувачення – участь у контрреволюційній змові, плановане покарання – 5 років ув'язнення в таборах. Слідство тривало понад 10 місяців, і 5 березня 1932 р. Судова трійка при ДПУ УРСР ухвалила звільнити його з-під варті, заборонивши проживати в Українській РСР та ще 11 регіонах Радянського Союзу протягом трьох років.

Таким чином, повідомлення, що А. Музичка відбув 5 років заслання, не відповідають дійсності. Насправді він отримав т.зв. «мінус», тобто висилку. Це було найменше з усіх можливих покарань – просто відпустити невинну людину на волю злочинна радянська влада ніяк не могла.

Нам поки що не відомо, чому Андрій Музичка опинився саме в Казахстані і що він робив з 1932 по 1942 роки. В 1942 р. він працював у Кзил-Ординському педагогічному інституті.

В 1956 році Андрій Васильович захистив дисертацію кандидата філологічних наук «Леся Українка и ее творчество».

Постановою Президіуму Одеського обласного суду від 12 вересня 1956 року було скасовано ухвалу Судової трійки 1932 року. А. Музичку було реабілітовано «за відсутністю складу злочину». Він шукав шляхи повернутися в Україну, але виявилося, що тут вчений вже нікому не потрібний. В останні роки життя він кілька разів приїздив на Покуття, гостював у рідних Доброводах у сестри і небожа.

8 вересня 1966 року на вісімдесятому році життя, в Семипалатинську (нині – місто Семей, Казахстан), берестало битись невтомне серце нашого земляка.

Малевиц А. Андрій Музичка (1886-1966) [Текст] / А. Малевиц // Малевиц, А. Літопис землі Збаразької / А. Малевиц. – Збараж, 1996, – С. 50.

Музичка Андрій (1886–1966) – літературознавець [Текст] // Збаражчина: зб. ст., матеріалів і споминів / ред. В. Жила; літ ред. Яр Славутич. – Нью-Йорк-Париж-Сідней-Торонто, 1980. – Т.1. – С. 296.
Музичка Андрій (1886-1966) // Збараж і околиці в спогадах емігрантів. – Т., 1993. – С. 120-121.

Бузейчук В. М. Андрій Музичка: повернення з чужини [Текст] / В. М. Бузейчук // Слово Просвіти. – 2007. – 13-19 груд. – С. 13.

Бузейчук В. М. До Одеси так і не повернувся... [Текст] / В. М. Бузейчук // Чорноморські новини. – 2007. – 7 черв.

Бузейчук В. М. Маловідомі сторінки життя професора А. В. Музички [Текст] / В. М. Бузейчук // Лукомор'я: археологія, етнологія, історія Північно-Західного Причорномор'я. – Вип. 1. – Одеса, 2007. – С. 291-293.

Бузейчук В. М. Професор Андрій Музичка: від революції до науки, від Одеси до Кзил-Орди [Текст] / В. М. Бузейчук // Науковий світ. – 2008. – № 1. – С. 22-23.

Бузейчук В. М. Трагічна доля літературознавця [Текст] / В. М. Бузейчук // Українське слово. – 2007. – 8-14 серп. – С. 13.

Веркалець М. Андрій Музичка: Не так тії вороги, як добрії люди [Текст] / М. Веркалець // Україна. – 1990. – № 47. – С. 19-21.

Левченко В. В. Постать вченого на тлі національної революції 1917-1921 рр.: історик літератури А. В. Музичка (1886-1966) [Текст] / В. В. Левченко // Національна революція: загальноєвропейська традиція та український контекст: Матеріали міжнародної наукової конференції. Івано-Франківськ, 2-3 березня 2012 р. – Івано-Франківськ, 2012. – С. 306-315.

Муяссарова, Н. Пригорни його, Вкраїно [Текст] / Н. Муяссарова // Вісник історії краю. – 1996. – №11-12.

Назар М. Андрій Музичка – вчений і патріот [Текст] / М. Назар // Народне слово. – 1997. – 24 січ.

Пам'яті проф. А. В. Музички [Текст] // Радянське літературознавство. – 1966. – № 12. – С. 89.

110 від дня народження Музички Андрія Васильовича — українського літературознавця [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 1996 рік: бібліогр. список.- Тернопіль, 1995. – С. 79-80.

115 років від дня народження Музички Андрія Васильовича – українського літературознавця [Текст] // Література до знаменних і

па-м'ятних дат Тернопільщини на 2001 рік: бібліогр. список. – Тернопіль, 2000. – С. 84.

130 від дня народження Музички Андрія Васильовича – літературознавця, педагога [Текст] // Література до знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2016 рік. – Збараж, 2015. – С. 45-49.

Андрій Музичка – вчений і патріот [Текст]: експрес-інформ. / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. ; підгот. Н. Сенчишин. – Збараж, 2007.

Головин, Б. Музичка Андрій Васильович [Текст] / Б. Головин, М. Назар // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 577: фотогр.

Левченко В. В. Музичка Андрій Васильович. [Текст] / В. В. Левченко // Одеські історики: енциклопедичне видання. Том 1 (початок XIX - середина XX ст.). – Одеса, 2009. – С. 248-251.

Левченко В. В. Музичка Андрій Васильович. 1886-1966 [Текст] // Одеські історики: енциклопедичне видання. Том 1 (початок XIX – середина XX ст.). – Одеса, 2009. – С. 248-251.

Лисенко І. М. Музичка Андрій Васильович [Текст] / І. М. Левченко // Українська радянська енциклопедія. – Т. 7. – Київ, 1982. – С. 163-164.

Лисенко І. М. Музичка Андрій Васильович [Текст] // Українська літературна енциклопедія – Т. 3. – Київ, 1995. – С. 429.

Музичка Андрій [Текст] // Землі Збаразької славетні імена / Збараж. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад.: Н. Сенчишин, Т. Кульпа, Л. Буряк. – Збараж, 2019. – С. 150-153.

Назар М. Андрій Музичка – вчений і патріот [Текст] // Реабілітовані історією: кн. Пам'яті Збаразького району. – Тернопіль, 2006. – С. 33-34.

Музичка Андрій Васильович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим

доступу:

https://uk.wikipedia.org/wiki/Музичка_Андрій_Васильович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Музичка Андрій Васильович [Електронний ресурс] // Леся Українка. Енциклопедія життя і творчості. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2012. – Режим доступу:

<https://www.l-ukrainka.name/uk/Guide/MuzychkaAndrijVasylovych.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Музичка Андрій Васильович [Електронний ресурс] // Тернопільщина: регіон. нформ. портал. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: <http://irp.te.ua/muzy-chka-andrij-vasy-l-ovy-ch/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Назар Марія

(Поетеса, громадський діяч, педагог)

Марія Іванівна Назар – поетеса, активний громадський діяч, публіцист, популяризаторка літератури на Тернопіллі, член Національної спілки журналістів України з 2009 року, завідувачка краєзнавчого музею с. Доброводи Збаразького району, голова первинного осередку «Просвіта», керівник районного методоб'єднання вчителів української мови та літератури.

Народилась 31 січня 1956 року у с. Доброводи, що на Збаражчині. Після закінчення у 1972 році Доброводівської середньої школи, пішла працювати бібліотекарем у цю ж школу. У 1975 році вона вступила на філологічний факультет Кам'янець-Подільського державного педагогічного інституту, який закінчила у 1979 році. З цього ж року Марія Іванівна почала працювати в стінах рідної школи вчителем української мови та літератури.

1998 по 2017 рр. М. Назар викладала в Доброводівському районному комунальному технічному ліцеї.

Її педагогічна діяльність належно оцінена державою, про що засвідчує висока нагорода – медаль ім. В. Сухомлинського, якої вона єдина удостоєна в нашому районі, «Відмінник освіти України», «Відмінник народної освіти УРСР», неодноразово отримувала Почесні грамоти Міністерства освіти України.

Свої вірші письменниця почала друкувати в періодиці з 1970-х років, зокрема друкувалась в журналі «Тернопіль», газетах «Вільне життя», «Західна Україна» районній газеті, літературно-мистецьких альманахах «Курінь», «Рушник», «Подільська толока», «Літературна Збаражчина», «Освітнянська скриня».

Марія Іванівна Назар авторка збірок поезій: «Автографи одкровення» (2002), «Франкові зерна» (2006), «Підкова світла» (2007), «Думки без абзаців» (2008). Видала дві книги з краєзнавства: «Добриводи» (1997), «Село Добриводи у пам'ятниках» (2008); автор книг: «Слово про Бориса Харчука» (1991), «Слово про Осипа Роздольського» (2004).

Василів, Г. Вчителька дітей і вчителів [Текст] / Г. Василів // Русалка Дністрова . – 1993. – серп.

Кравчук, Д. По досвід – до Марії Назар [Текст] / Д. Кравчук // Народне слово. – 2004. – 12 берез.

Назар, М. Марія Назар: «Належу до тих, хто любить іти проти течії» [Текст]: бесіда з переможцем конкурсу «Вчитель року – 2003» Марією Назар / пров. Ірина Сиско // Народне слово. – 2003. – 7 берез.

Сиско, І. У дарунок до ювілею Каменяра [Текст]: [літературна скарбниця поповнилась новою книгою М. Назар «Франкові зерна»] / І. Сиско // Народне слово. – 2006. – 13 жовт.

Стахів Т. У бібліотеці відбулася зустріч з Марією Назар [Текст] / Т. Стахів // Народне слово. – 2013. – 15 листоп. – С.5: фотогр.

Хрін, В. «В дитинство зрītись повертаюсь...» [Текст] / В. Хрін // Народне слово. – 2011. – 28 січ.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2016 рік / Збараз. централіз. бібл. сист., метод.-бібліогр. від.; уклад.: Н. Сенчишин, В. Радовська. – Збараж, 2015. – С. 23-28: фотогр.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Література землі Збаразької: бібліогр. посіб., вип. 2. / Збараз. централіз. бібл. сист., метод.-бібліогр. від.; уклад.: Н. Сенчишин. – Збараж, 2005. – С.16, 36.

Петраш, Б. Назар Марія Іванівна [Текст]: [біогр.] / Б. Петраш // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Т. IV (додатковий). А-Я. – Тернопіль, 2009. – С. 409.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Літературна Збаражчина: реком.бібліогр. посіб. / Збараз. централіз. бібл. сист.; уклад.: Н. Сенчишин, В. Радовська; ред.. Т. Кульпа. – Збараж, 2017. – С. 138-146: фотогр.

З творчих доріг життя [Текст]: до 55-річчя від дня народж.: реком. бібліогр. посіб. / Збараз. централіз. бібл. сист., метод.-бібліогр. від.; уклад. В. Радовська. – Збараж, 2011. – 15 с.: фотогр.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Подільська Толока: альм, вип. 10 / упоряд. З. Кіпібіда. – Тернопіль, 2014. – С. 90: фотогр.

Назар Марія Іванівна [Текст] // Подільська Толока: альм. / упоряд. З. Кіпібіда; ред. В. Барна. – Тернопіль, 2004. – С. 50-51: фотогр.

[Діти старшої групи "Ромашка" відвідали краєзнавчий музей села Доброводи. Марія Іванівна Назар цікаво провела майстер-клас на тему "Великодня писанка"] [Електронний ресурс] // Доброволівський дитячий садок «Малютко». – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: https://www.facebook.com/pg/Доброволівський-дитячий-садок-Малютко-165482961027907/posts/?ref=page_internal, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Назар Марія Іванівна [Електронний ресурс] // Тернопільщина: регіон. нформ. портал. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: <http://irp.te.ua/2013-01-17-14-29-31/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Олійник Петро

***(Теолог, літератор-журналіст, член Культурної
Референтури ОУН)***

Серед визначних людей села – ім'я борця за волю України, того, хто свідомо поклав на вівтар Вітчизни власне життя – **Петро Андрійович Олійник**.

Народився він 20 червня 1814 року в с. Доброводи. На відмінно закінчив 4 класи польської школи в селі, успішно склав вступні іспити та став учнем Державної української гімназії, яку теж закінчив з відзнакою. У тому ж році вступив до Львівської духовної семінарії, яку закінчив в 1938 році, але священником він так і не став. Під час навчання у семінарії в Петра Олійника проявилися літературні здібності.

В 1935 році, коли йому виповнився 21 рік, він вступає в ряди ОУН та свідомо стає на шлях підпільної революційної боротьби за національну незалежність рідної землі. Буваючи в Доброводах, Петро проводив велику агітаційну роботу, привозив заборонену літературу, читав власні статті з газет, вірші, листівки.

Як людина, яка досконало володіла польською та німецькою мовами, Петро Андрійович в 1939-40 рр. працює у Варшаві та Берліні. Він налагоджує видавництво для газет і журналів, листівок, сам друкується в них. В 1940 року в Кракові П. Олійник познайомився з Оленою Телігою – поетесою, видатною політичною діячкою.

Перед початком Другої світової війни переїжджає на Батьківщину.

В липні 1941 року на декілька днів відвідує рідне село. Саме в цей час в Доброводах проходив мітинг в зв'язку з приходом «нових визволителів». П. Олійник на власні очі бачив, що таке фашизм на практиці, тому він говорив наступне: «Не свободу прийшли давати вам нові власті. Німців не хвилює жодна Україна – ні червона, ні синьо-жовта, їм потрібен життєвий простір, наша земля, хліб, м'ясо, молоко. Їм потрібне безсловесне слов'янське бидло. Не вірте їм – бо станете вічними рабами». А потім проголосив декалог «Здобудем українську державу, або загинем у боротьбі за неї». Це був останній приїзд П. Олійника в рідне село.

19 вересня 1941 року, разом з Олегом Ольжичем (Кандибою), Петро Олійник прибув до Києва щоб об'єднати патріотичні та культурні сили в боротьбі за вільну Україну. О. Ольжич налагоджує видання газети «Українське слово» – членом редакції став П. Олійник. Самі заголовки передових статей багато про що говорять: «Віра і мужність», «Джерело національної сили», «Єднання сил», «Дисципліна і відповідальність» та ін.

Німці не могли терпіти намагання українців побудувати незалежну державу. Почалися арешти, розстріли. Останній номер газети вийшов 13 грудня 1941 року. Через декілька днів було вчинено погром редакції, а її співробітників заарештували. В гестапо їх допитували, катували, а потім відвезли в Бабин Яр та розстріляли. Загинув також і Петро Олійник. Всього під час німецької окупації загинуло близько 629 чол. ОУН.

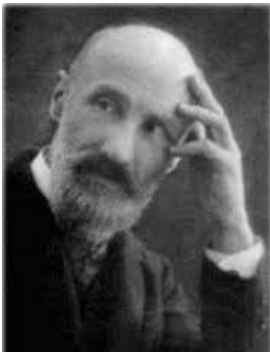
На вшанування пам'яті 75-річчя розстрілу в Бабиному Яру встановлено меморіал тим, хто віддав своє життя за українську державу.

Залеський, А. Олійник Петро Андрійович [Текст] / А. Залеський, о. М. Шаварин // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2005. – Т. 2 : К – О. – С. 671.

Червак Б. Бабин Яр: відновити історичну правду [Електронний ресурс]: [про масові арешти та розстріли, в т. ч. працівників редакції г. «Українське слово»] / Б. Червак // Історична правда. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: <https://www.istpravda.com.ua/columns/2011/09/26/56627/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Роздольський Осип

(Фольклорист, педагог, перекладач)

Осип Роздольський народився 29 вересня 1872 року в українському селі Доброводи, які належали Збараському повітові Львівського намісництва.

«На тому місці, де було колишнє приходство і де народився Осип Іванович, на вулиці його імені – тепер церковна каплиця (будинок, на жаль, не зберігся), – говорить місцева вчителька, красналиця і дослідник творчості Осипа Роздольського Марія Назар. – Іван Роздольський мав парафію в нашому

селі, куди входили сусідні навколишні Новики і Чумалі».

До 1939 року в Доброводах церква була греко-католицька, а з приходом «совєтів» і донині – православна. В народному уявленні священича сім'я – це багато діток, дуже добре вихованих, чемних, інтелігентних, вишкolenих. Добра, ніжна, релігійна їмосьть... Таке було і в Роздольських. Їхній дружній великій родині Господь подарував п'ятірко діточок: четверо братиків (Михайла, Костянтина, Данила, Осипа) і сестричку Марію.

Парафіяни в Доброводах дуже любили і шанували свого пароха, він був безперечним прикладом для інших. А для рідних дітей – і поготів! Ще не виповнилося Осипкові й трьох рочків, як батько отримав роботу на новій парафії. Довелося зі Збаражчини переїжджати на Бродівщину, в село Берлин.

Відтак дитинство майбутнього вченого і фольклориста минуло в двох мальовничих селах. Згодом Осип навчався у Бродівській Державній гімназії імені кронпринца Рудольфа. Зимові та літні канікули проводив разом з братиками і сестричками удома, серед односельчан. Ось так зачарувався народною творчістю, що поклато початок захопленню нею, а відтак і наукового її осмислення. Закінчив гімназію у липні 1890 року. Ім'я Осипа Роздольського числиться серед п'яти найкращих (разом з академіком Василем Щуратом, письменником Іваном Тудором, художником Іваном Трушем, австрійським письменником Йозефом Ротом) і викарбуване на барельєфній дошці закладу.

1894 року Роздольський успішно закінчив Львівську Греко-католицьку богословську академію і вступив на філологічний факультет університету.

Важливою подією, яка додала сил і натхнення Роздольському, була публікація його збірки «Галицькі народні казки», яку записав у селі Берлин (в радянський час – Хмільове) Бродівського району Львівщини. Назва села не має нічого спільного з німецькою столицею. В давнину славилися берли – брички (каreti) для коней, які виготовляли там. Першу збірку Осипа Роздольського впорядкував і провів паралелі Іван Франко, а вийшла вона 1895 року (нашому землякові було лише 23) у львівському видавництві Наукового товариства імені Шевченка. Іван Якович високо оцінив молодого фольклориста, називаючи його «вельми пильним та старанним збирачем». Активна робота Роздольського на ниві фольклористики дала підставу Іванові Франку віднести його до когорти збирачів нового типу, які намагалися вичерпати запас етнографічних фактів у певній околиці, подати увесь репертуар пісень, народних новел якогось незвичайного оповідача й охопити запас доступного однорідного матеріалу в цілім краю. Осип брався за справу не насліпо, а добре познайомившись з попередньою літературою, вишукував найцікавіші території для дослідження, розуміючи їх наукову вартість.

Те, що в особі здібного, виконавчого і талановитого Роздольському росте велична постать, підмітив і Михайло Грушевський, який у 1894-1914 роках працював на посаді професора

кафедри всесвітньої історії з окремим узагальненням історії Східної Європи Львівського університету. Якраз тоді Грушевський розпочав активну науково-організаційну діяльність у Науковому товаристві ім. Шевченка (НТШ), очолив історико-філософську секцію, створив і очолив Археографічну комісію (1896-1913). Грушевський залучав до роботи в НТШ студентів, молодих викладачів. Він займався редагуванням «Записок Наукового товариства імені Шевченка», і саме завдяки його організаторським здібностям вдалося видати більш ніж 100 томів. В цей час Грушевський познайомився з Іваном Франком, і разом вони привернули міжнародну увагу до україністики. Серед здібних студентів був і Осип Роздольський, якого професор залучав до роботи над виданням «Етнографічного збірника». У своєму листі до Івана Франка у березні 1896 року Михайло Грушевський писав: «Чи не могли б ми сими днями зійтися на нараду з п. Роздільським і Гнатюком у справі збірника етнографічного?»

У квітні 1900 року Осип Роздольський уперше в Галичині для запису народних мелодій використав фонограф (пристрій для механічного запису і відтворення звуку), ставши водночас й піонером застосовування звукозаписувальної техніки для фронтально-систематичного, широкомасштабного документування народних наспівів у Центральній-Східній Європі. Саме Роздольський розробив та застосував на практиці методику проведення експедицій розвідкового типу, яка активно використовується музичними етнографами й досі. Осип належав до тих небагатьох дослідників фольклору, хто розумів усю безвихідь ситуації, яка склалася з публікацією народних наспівів у Галичині, і шукав певною мірою нетрадиційних на той час способів розв'язання наболілої проблеми. То ж у квітні 1900 року в селі Коцурів, поблизу Львова, провів першу в Галичині, по суті, пробну експедицію, використавши для запису народної музики найвірогідніше позичений фонограф. Ініціатива Роздольського виявилася вдалою та результативною. Її відразу ж належно оцінили в Етнографічній комісії НТШ і виділили спеціальні кошти для подальшої польової збирацької роботи фольклориста, а також й для купівлі фонографів для комісії. Про можливість нового звукозаписувального пристрою в Західній Україні було відомо ще задовго до експедиції Осипа Роздольського, проте саме йому судилося розпочати систематичне звукове документування музичного фольклору в Україні, започаткувавши разом з Філаретом Колесою та Станіславом Людкевичем новий науковий етап у вивченні народної музики. Упродовж майже

півстолітньої музично-етнографічної роботи Осип Роздольський нагромадив велику колекцію фоноваликів. Його фонозбірка представляє фактично всі періоди дослідницької діяльності: починаючи від перших пробних записів 1900-го та закінчуючи останньою експедиційною поїздкою збирача на Бойківщину, організованою Львівським філіалом Інституту українського фольклору в 1940 році.

Антологія Роздольського охоплювала 59 сіл Лемківщини, Волині, Західного Поділля і налічувала понад півтори тисячі зразків пісенного фольклору, різних за жанром і тематикою. Збирач фіксував на валики, як правило, тільки перші строфи пісень, за винятком, хіба що інструментальної музики. Тож, у середньому на циліндр фольклорист записував п'ять-шість творів. Проте у його колекції є валики з рекордовою на них і однією піснею, і навіть дванадцятьма – усе залежало від обсягу творів, оскільки один валик звучав приблизно три хвилини.

Галицький фольклорист, хоч і не дотримувався сталої почерговості при виборі творів для фонозапису, загалом охоплював їх повну жанрову картину. Очевидно, безпосередньо перед записом він прослуховував виконавців і вибирав найцікавіше та найтипівіше. Серед збережених фонографічних записів переважають пісенні жанри, зокрема, обрядовий фольклор: календарний (колядки, щедрівки, гаївки, собіткові), родинний (хрестильні, весільні, похоронні), сезонно-трудова (обжинкові); необрядовий: «звичайні» пісні (балади, історичні, ліричні, колискові тощо). Задокументована також інструментальна музика – гра «банди» (капели), на скрипці, сопілці і навіть на звичайному листку. Окремо належить згадати про валики із записами репертуару лірників. Інколи, при прослуховуванні фонограм, можна почути і голос самого Осипа Роздольського, який дає вказівки виконавцям, скажімо: «Буде!»

Проте встановити загальну кількість записаних етнографом валиків нині досить складно. Зробити це можна, хіба що гіпотетично. Частина фонозаписів потерпіла через дорожнечу та дефіцит валиків, коли їх верхній шар стесували і натомість робили нові записи, використовуючи таким чином валики неодноразово. Про це промовисто говорять порівняно дуже тонкі стінки деяких із них.

Осип Роздольський займався й перекладацькою роботою. Зокрема, він переклав українською мовою «Євтифрона» Платона, «Медею» Евріпіда і «Прометей» Есхіла, підготував грецько-український словник. Учений дбав про популяризацію української літератури серед народів світу, переклавши новели Василя Стефаника, оповідання Степана Васильченка, твори Лесі Українки німецькою мовою.

1897 року Осип Роздольський одружився з Ольгою Танчаковською (її рідний брат Ярослав Танчаковський був професором української гімназії в Тернополі). У подружжя Роздольських народилося двоє дітей.

Увесь вільний час Осип Роздольський віддавав науковій систематизації та упорядкуванню матеріалу. Розшифровував пісенні тексти з валочків фонографа, в чому допомагали йому дружина та донька. За цією роботи його захопила смерть 27 лютого 1945 року. В некролозі, вміщеному в газеті „Вільна Україна”, Філарет Колесса зазначав: «Велика праця, яку зробив Осип Роздольський, його багаточінні збірники – це справжній подвиг, який заслуговує нашої вдячності і глибокої пошани».

Архів ученого, що налічує 6450 текстів і 2987 мелодій народних пісень, з червня 1960 року перебуває в науковому архіві інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії імені Максима Рильського Академії Наук України. Рукописна спадщина Осипа Роздольського, яка містить словесні тексти пісень (польові чернетки збирача й матеріали, переписані ним начисто), їх мелодії (у транскрипції Богдана Вахнянина, Бориса Кудрика, Дарії Залеської, Надії Гобжило, Богдана Дрималика, Олексія Луціва та Романа Криштальського) розпорошена по різних архівних збірках України. Найбільше документів зберігається в персональному фонді фольклориста, фондах Інституту українського фольклору та його Львівського філіалу, Етнографічної комісії НТШ, які містяться у рукописному відділі Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології НАН України.

У родинному селі Осипа Роздольського Доброводах до 100-річчя з дня його народження 1972 року встановлено меморіальну дошку. Єдину в світі!...

Довгалюк І. Осип Роздольський [Текст]: музично-етнографічний доробок / І Довгалюк. – Львів: ТеРус, 2001. – 154 с.

Довгалюк, І. Західноподільські експедиції Осипа Роздольського [Текст] / І. Довгалюк // Традиційна народна музична культура Західного Поділля: зб. ст. і матеріалів. – Тернопіль, 2001. – С. 48-54.

Довгалюк, І. Музично-етнографічна діяльність Осипа Роздольського [Текст] / І. Довгалюк. – Київ: Родовід, 1997. – 48 с.: фотогр.

Назар, М. Слово про Осипа Роздольського [Текст] / М.Назар. – Збараж: Обрій, 2004. – 47 с.

Осип Роздольський. Життя і діяльність [Текст] / Сокіл Г. – Львів: Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2000. – 165 с.

Медведик П. Збирач перлин [Текст] / П. Медведик // Вільне життя. – 1972. – 1 жовт.

Медведик П. Фольклористична діяльність О. І. Роздольського [Текст] / П. Медведик // Народна творчість і етнографія. – 1963. – № 3. – С. 89-91.

Назар, М. Слово про Осипа Роздольського [Текст] / М. Назар // Тернопіль, 2001. – С. 48-54.

Погребенник, Ф. Роздольський Осип – знаний і не знаний [Текст] / Ф. Погребенник // Слово і час. – 1997. – №9. – С. 28-30.

Сокіл, Ч. Роздольський Осип [Текст] / Ч. Сокіл // Тернопіль. – 1993. – №3. – С. 34-35.

Черемшинський, О. Співпраця фольклористів-земляків [Текст] / О. Черемшинський // Вісті Придніпров'я. – 1992. – 11 верес.

29 вересня 140 років від дня народження Роздольського Осипа Івановича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2012 рік / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин, ред. Т. Кульпа – Збараж, 2011. – С. 23-24: фотогр.

29 вересня 145 років від дня народження Роздольського Осипа Івановича [Текст] // Календар знаменних і пам'ятних дат Збаражчини на 2017 рік / Збараж. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Н. Сенчишин, ред. Т. Кульпа – Збараж, 2016. – С. 46-50: фотогр.

Головин, Б. Роздольський Осип Іванович [Текст] / Б. Головин, Б. Пиндус // Тернопільський енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2008. – Т.3. П – Я. – С. 188-189: фотогр.

Дослідник душі народної : 145 років від дня народження Осипа Роздольського [Текст]: експрес-інформ. / Збараз. центр. бібл. система, центр.б-ка, метод.-бібліогр. від.; уклад. Т. Кульпа. – Збараж, 2017.

Збирач перлин народних : до 135-річчя від дня народження Осипа Роздольського [Текст]: бібліогр. дов. / Збараз. центр. б-ка, метод.-бібліогр. від. ; уклад. Т. Кульпа. – Збараж, 2007.

Роздольський Осип [Текст] // Землі Збараської славетні імена / Збараз. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад.: Н. Сенчишин, Т. Кульпа, Л. Буряк. – Збараж, 2019. – С. 157-161.

Роздольський Осип Іванович (29.09.1872-27.02.1945) – український фольклорист, педагог і перекладач [Текст] // УРЕ. – 2-е вид. – Київ, 1983. – Т. 9. – С. 430.

Роздольський Осип Іванович (29.09.1872-27.02.1945) [Текст] // Митці України : енцикл. довід. – Київ, 1992. – С. 497.

Осип Роздольський приніс європейське визнання національній етномузикознавчій науці [Електронний ресурс] // Українське слово. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2013. – Режим доступу: <https://ukrslovo.net/doli-ludski/postati/14649.html>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Роздольський Осип Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Роздольський_Осип_Іванович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Роздольський Осип Іванович [Електронний ресурс] // Тернопільщина: регіон. нформ. портал. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2011. – Режим доступу: <http://irp.te.ua/2011-09-19-07-51-40/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019

Смакула Олександр

*(Вчений у галузях фізики та хімії, винахідник,
громадський діяч)*

Олександр Теодорович Смакула увійшов в історію науки як один із найвидатніших українських фізиків ХХ ст. Він є гордістю не лише українського народу, а й світової науки. Понад 40 років свого життя Олександр Смакула віддав науці за межами України. «Але своєї Батьківщини не забув і повік не забуду», – писав він у 1964 році.

Народився український учений 1900 року в селі Доброводи неподалік від Збаража на Тернопільщині в селянській родині. Закінчив початкову школу у рідному селі, вчився в Збараській, а пізніше – Тернопільській гімназії.

Уже в юнацькі роки Олександр виявив успадковану від батьків любов до рідного краю і до його історичного минулого. Війна 1914 р. та події 1918 р. спонукали його до безпосередньої участі у встановленні національної влади у Доброводах. Як свідомий юнак-гімназист, Олександр Смакула вступив до лав Української галицької армії. Згодом, у 1922 р., О. Смакула успішно закінчив навчання в Тернопільській гімназії і того ж року склав іспити до Геттінгенського університету – відомого європейського наукового центру в Німеччині. 1927 р. Олександр здобув наукову ступінь доктора філософії, успішно склавши докторський іспит, та став працювати асистентом у фізичному інституті під керівництвом знаменитого професора Роберта Поля.

Олександр Смакула мав добру наукову перспективу в Німеччині, та все-таки прагнув повернутися на рідну землю. 1928 року він, на запрошення колишнього вчителя і земляка професора А. Музички, приїхав до Одеси працювати в університеті. Проте, беручи до уваги винятково тяжкі часи для України й особисто для О. Смакули, професор Поль відкликав його до Німеччини. І вже 1930 року молодий учений почав працювати у Гайдельберзі в Інституті медичних досліджень керівником оптичної лабораторії, а з 1934 р. –

керівником дослідної лабораторії всесвітньо відомої фірми Карла Цайсса в Сні.

У 1935 році О. Смакула робить епохальне відкриття, на яке отримав перший у світі патент, – спосіб поліпшення оптичних приладів, що отримав назву «просвітлення оптики». Суть відкриття в тому, що поверхню скляної лінзи покривають спеціальним шаром певного матеріалу..., що значно зменшує відбивання світла від поверхні лінзи й одночасно збільшує контрастність зображення. Оскільки оптичні лінзи є основним елементом різних приладів - фотоапаратів, мікроскопів, телескопів, перископів, стереотруб, біноклів, різних оптичних пристроїв до стрілецької зброї тощо - це відкриття стало великим здобутком, яким користується все людство до сьогодні, як на Землі, так і в космосі для фотографування Землі та інших планет.

Проте мало хто знає, що цим епохальним відкриттям ми завдячуємо українському вченому і винахідникові Олександрові Смакулі. Важким і морально, і фізично був для ученого період Другої світової війни.

Праця у гітлерівській Німеччині супроводжувалася голодом і холодом. Тоді ж О. Смакулу спіткала тяжка утрата – помер його син. А наприкінці війни американська окупаційна влада вивезла ученого разом з іншими видатними фізиками й інженерами до США, де його змусили працювати у військовому форті-лабораторії (штат Вірджинія) на потреби військово-промислового комплексу, досліджуючи матеріали для інфрачервоної техніки. 1951 р. українського вченого запросили на посаду професора Массачусетського технологічного інституту (МТІ), при якому згодом він заснував і очолив лабораторію фізики кристалів. Цей науковий заклад вважається найкращою вищою технічною науковою інституцією в Америці. У той час в цьому інституті працювало багато значних світових учених: творець кібернетики Вінер, засновник математичної теорії пересилання інформації К. Шеннон, фахівці з теорії інформації Д. Віснер та квантової механіки Д. Слейтер та багато інших. Серед цієї наукової еліти професора О. Смакулу вважали одним із кращих. Він здобув пошану за енциклопедичні знання з різних технічних ділянок науки, зареєстрував багато патентів, написав чимало наукових праць.

Смакула винайшов і запровадив оригінальні технології вирощування, очищення й дослідження кристалів, дослідив неоднорідності у мішаних кристалах та дефектах германію й кисню в монокристалах кремнію, дослідив зміни властивостей кристалів

внаслідок впливу радіації та дефектів. Професор О. Смакула написав фундаментальну монографію «Монокристали: вирощування, виготовлення і застосування», яка вийшла 1962 р.

Олександр Смакула досліджував і органічні кристали, що згодом дало змогу синтезувати вітаміни А, В2 та D. Долучився до розвитку квантової теорії, мав чимало ґрунтовних ідей про багаторівневість структури навчального процесу у вузах, про гуманізацію й екологізацію освіти, про наукову термінологію, про гармонію фундаментальних і прикладних досліджень, теорії й експерименту. Він автор понад 100 наукових праць.

Незважаючи на те, що Олександр Смакула був далеко від батьківщини, він завжди залишався патріотом України, підтримував тісні зв'язки з українцями американської діаспори, був дійсним членом наукового товариства Тараса Шевченка, почесним членом товариства Українських Інженерів в Америці та інших наукових товариств. Він багато допомагав своїм землякам-науковцям. Протягом довгих років життя за кордоном учений мріяв побачити Україну. У 1972 р. він взяв участь у Міжнародній конференції з кристалографії, що відбулася у Вірменії, після якої йому дозволили відвідати рідних на батьківщині. Це були перші й останні після Другої світової війни відвідини ним України, рідного села Доброводи, Тернополя і Києва.

Олександр Смакула помер 17 травня 1983 р., у м. Обурн у США, де його і поховали.

Науковці-земляки пам'ятають про свого видатного земляка.

Навесні 1996 року було засновано Тернопільський обласний Фонд Олександра Смакули, який має за мету пошук і повернення до активного наукового й культурного обігу спадщини О. Смакули та інших українських учених. 1992 р. Львівським НТШ проведено перший міжнародний Смакулів симпозіум, у 2000 р. – другий. До 100-річного ювілею видано перший том "Наукових праць" О. Смакули. До цієї дати випущено художній конверт "Олександр Смакула", встановлено

величний пам'ятник ученому в с. Доброводи, відкрито його меморіальний музей у природничому ліцеї ім. О. Смакули в рідному селі. Рішенням XXX сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО 2000 рік проголошено роком Олександра Смакули.

Абліцов, В. *«Галактика «Україна»». Українська діаспора* [Текст]: видатні постаті / В.Абліцов. – Київ: КИТ, 2007. – 436 с.

Головач, Ю. В. *Фізика – дійсні члени Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові* [Текст]: [про вченого фізика, хіміка, математика О.Смакулу] / Ю. В.Головач // Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці. – Львів: Меморіал, 1992. – С. 247-251.

Ярема, С. *Олександр Смакула* [Текст] / С.Ярема // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: до сторіччя заснування / за ред. С. Яреми. – Тернопіль: Львів, 1998. – С.670-671.

Бурма, В. *Смакулове коріння* [Текст]: незабутні / В.Бурма // Вільне життя. – 2003. – 22 квіт.

Довгий, Я. *«Формула Смакули»* [Текст]: [про проф. О. Смакулу – автора багатьох патентів, почес. члена Т-ва Укр. інженерів, Американського Оптичного т-ва, уродженця с. Доброводи Збараз. р-ну] / Я. Довгий // Відродження. – 1991. – № 21. 35

Кальба, І. *Повернення із забуття* [Текст]: Олександр Смакула – фізик світової слави / І. Кальба // Народне слово. – 2000. – 8 верес.

Капанюк, В. *Винаходами тернополянина користується весь світ* [Текст] / В. Капанюк // Захід. – 2001. – №1. – С.9.

Кияк, Б. *Смакулова гора* [Текст] / Б. Кияк // Світ фізики. – 2000. – № 1. – С. 20-22.

Козирський, В. *Батько сучасної оптики та космічних технологій* [Текст] / В. Козирський, В. Шендеровський // Вечірній Київ. – 1999. – 14 жовт. – С. 6.

Козирський, В. *Олександр Смакула – автор відкриття століття* [Текст]: [до 100-річчя від дня народж.] / В. Козирський, В. Шендеровський // Фізика. – 2000. – № 26. – С. 5, 8.

Козирський, В. *Формула Смакули* [Текст]: [про вченого-фізика О. Смакулу] / В. Козирський, В. Шендеровський // Урядовий кур'єр. – 1999. – 8 верес. – С.14.

Костюк, Р. *Галицьке коріння світового генія* [Текст] / Р. Костюк // Тернопіль вечірній. – 2001. – 31 січ.

Кравчук, Д. *Смакулові читання* [Текст]: під знаком науки / Д. Кравчук // Народне слово. – 2001. – 21 верес.

Лисевич, М. *Повернення* [Текст]: [в Збараз. р-ні відкрито мемор. дошку вченому О. Смакулі] / М. Лисевич // Західна Україна. – 1995. – № 45.

Ліберний, О. Принесли його додому лелеченьки [Текст]: ювілей: [9 вересня 2000 року виповнилося 100 років від дня народж. вченого-фізика О. Смакули. Цей рік ЮНЕСКО оголосило його роком] / О. Ліберний // Свобода. – 2000. – 14 верес.

Макарчук, Н. Фонд Олександра Смакули [Текст]: ось де люди наша слава... / Н. Макарчук // Вісник історії краю. – 1997. – квіт. – С. 7.

Малевиц, А. З далека вертаю до тебе, мій краю! [Текст]: вчений зі світовим іменем / А.Малевиц // Вісник історії краю. – 1995. – №2 (листоп.).

Медюх, М. Просвітлення оптики – епохальний винахід Олександра Смакули [Текст] / М. Медюх // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 2(4). – С. 6-7.

Моргун, О. На Батьківщину повернулося ім'я [Текст]: [про відкриття меморіал. дошки в с.Добриводи видатному вченому світової слави О. Смакулі] / О.Моргун // Народне слово. – 1999. – 3 листоп.

Моргун, О. Постав у бронзі, залишився в пам'яті [Текст]: фоторепортаж із відкриття пам'ятника О. Смакулі / О. Моргун // Народне слово. – 2000. – 15 верес.

Новосядлий, Б. Оживають духовні джерела [Текст]: [про фонд Олександра Смакули у Тернополі] / Б. Новосядлий // Свобода. – 1997. – 4 берез.

Новосядний, Б. Світ дивував доброводівський фізик [Текст] / Б. Новосядний // Свобода. – 1999. – 19 черв.

Новосядний, І. «Формула Смакули» [Текст]: у Тернополі засновано фонд геніального фізика / І. Новосядний // Голос України. – 1996. – 14 груд.

Новосядний, І. «Формула Смакули» [Текст]: у Тернополі засновано фонд геніального фізика / І. Новосядний // Свобода. – 1996. – 31 жовт.

Олександр Смакула [Текст]: гордість нашого краю // Збараж – місто в Медоборах. – 1999. – №3. – С.23.

Ониськів, М. Як Мстислав Келдиш підтримав Олександра Смакулу [Текст]: рядок з біогр. краю / М. Ониськів // Вільне життя. – 2001. – 13 берез.

Онишкевич, Л. Професор Олександр Смакула – його роки в НТТ [Текст] / Л. Онишкевич // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 1 (3). – С. 6-8.

Оптичні матеріали та їх виготовлення [Текст]: наукова спадщина О. Смакули // Вісник фонду Смакули. – 1998. – № 1(3). – С. 9-13.

Пастушенко, Н. Бути здібним – то ліпше, ніж бути багатим [Текст] / Н. Пастушенко // Ровесник. – 2001. – 18 січ. – С.11.

Петрик, М. З кристалами на «ти»: О. Смакула – видатний патріот з Тернопільщини [Текст] / М. Петрик // Свобода. – 1995. – 12 верес.

Пляцко, Р. М. Забуті імена – у нові підручники [Текст]: [серед укр. вчених наші земляки: О. Смакула, І. Пулюй] / Р. М. Пляцко, В. Р. Шаромова // Рідна школа. – 1992. – №2. – С.7 - 11.

Попович, С. Фізик світової слави – наш земляк [Текст] / С. Попович // Тернопіль вечірній. – 1992. – 30 трав.

Попович, С. Фізик світової слави [Текст]: [про О. Смакулу – чл. Амер. фізичного т-ва «Оптичного Товариства Америки», вихідця із с. Добриводи] / С. Попович // Народне слово. – 1994. – 24 серп.

Професор Олександр Смакула – гордість нашого краю [Текст] // Народне слово. – 2001. – 24 серп.

Рік Олександра Смакули [Текст]: [відзн. ювілею] // Ровесник. – 2000. – 14 верес. – С. 3.

Семак, О. Формула Смакули [Текст] / О. Семак // Голос України. – 1996. – 14 груд. – С.10.

Сиско, І. З поверненням, Олексю! [Текст]: [з нагоди 20-ї річниці з дня смерті О. Смакули 16 травня у Добриводах відбулася поминальна панахида] / І. Сиско // Народне слово. – 2003. – 23 трав.

Сиско, І. Осяяні Смакуловим ім'ям [Текст]: [Смакулові читання у Доброводівському лиціі] / І. Сиско // Народне слово. – 2009. – 18 верес.

Сиско, І. Світло генія, що осяває майбутнє [Текст]: на відзн. 100-літнього ювілею О. Смакули / І. Сиско // Народне слово. – 2000. – 22 верес.

Сиско, І. Фізик світової слави [Текст]: [в органному залі Замкового палацу пройшли наук. чит. «Професор Олександр Смакула – фізик світової слави»] / І. Сиско // Народне слово. – 2008. – 26 верес.

Козирський, В. Олександр Смакула (1900-1983) [Текст]: фізик, винахідник / В. Козирський, В. Шендеровський // Визначні постаті Тернопілля: біограф. зб. / упоряд: О. Г. Бенч, В. М. Троян. – Київ, 2003. – С. 184-185.

Олександр Смакула (1900-1983) [Текст] // Вони прославили наш край: бібліогр. посіб. / уклад. Л. Марченко, С. Воробель. – Тернопіль, 2002. – С. 269-272.

Пиндус, Б. Смакула Олександр Теодорович [Текст]: [біогр.] / Б. Пиндус, Л. Щербак // Тернопільський Енциклопедичний словник. – Тернопіль, 2008. – Т. 3. П – Я. – С. 297- 298: фотогр.

Смакула Олександр: геній родом із Доброводів [Текст]: рекомендац. бібліогр. посіб. / Збаразька центр. б-ка, метод. – бібліогр. від.; уклад. Т. Кульпа. – Збараж, 2010. – 22 с.

Смакула Олександр [Текст] // Землі Збаразької славетні імена / Збараз. централіз. бібл. система, метод.-бібліогр. від. ; уклад.: Н. Сенчишин, Т. Кульпа, Л. Буряк. – Збараж, 2019. – С. 49-58.

Винниченко І. І. Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] / І. І. Винниченко // Інститут історії України. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORT ERMS=0&S21STR=Smakula_O, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Смакула_Олександр_Теодорович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] // Сайт вчителів фізики ВТЛ. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2019. – Режим доступу: http://vtl.vn.ua/fiziki/fizukr/f_u_smak.html, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019

Смакула Олександр Теодорович [Електронний ресурс] // Тернопільщина: регіон. нформ. портал. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: <http://irp.te.ua/smakula-oleksandr-teodorovy-ch/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Федів, В. І. Олександр Смакула – винахідник антирефлексійного покриття лінз [Електронний ресурс] / В. І. Федів, О. Ю. Микитюк, О. І. Олар // Буковинський державний медичний університет. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <https://www.bsmu.edu.ua/uk/news/digest/3400-oleksandr-smakula-vinahidnik-antirefleksiyogo-pokrittya-linz>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 03.10.2019.

Цвях Андрій

(Вчений у галузі медицини, доктор медичних наук)

Андрій Іванович Цвях народився 28 листопада 1967 року в селі Доброводи Збаразького району Тернопільської області.

У 1995 році закінчив медичний факультет Петрозаводського державного університету за спеціальністю «лікувальна справа».

У 1995-1997 рр. навчався в клінічній ординатурі на кафедрі травматології та ортопедії Московської медичної академії ім. І. М. Сеченова.

У грудні 2010 року захистив кандидатську дисертацію на тему «Консервативне лікування хворих літнього віку з вертлюговими переломами стегнової кістки». З серпня 2014 року по теперішній час завідувач кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України». В червні 2016 р. захистив докторську дисертацію на тему: «Скелетна травма як компонент полістемних пошкоджень».

Наукові інтереси: надання допомоги хворим з політравмою, використання сучасних методів остеосинтезу при переломах кісток та їх наслідків, сучасні біотехнології у лікуванні травм різного генезу та їх наслідків, малоінвазивний остеосинтез при переломах кісток, оперативні втручання при травматичних ушкодженнях хребта.

У 1999-2014 рр. – лікар-ординатор ортопедо-травматологічного відділення Тернопільської університетської лікарні. Від серпня 2014 року донині – завідувач кафедри травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією Тернопільського державного медичного університету імені І. Я. Горбачевського.

Одружений, разом із дружиною виховує двох дітей.

Автор і співавтор понад 30 навчально-методичних та наукових публікацій, 2 методичних рекомендацій для студентів різних факультетів, 2 патентів на винахід.

Лауреат конкурсу «Людина року» на Тернопільщині (2016)

У Тернополі нагородили лауреатів конкурсу «Людина Року – 2016»
[Текст] // Місто. – 2017. – 13 лют.

Андрій Цвях [Електронний ресурс] // Народний контроль. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2015. – Режим доступу: <http://nkontrol.org.ua/andriij-cvyakh/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Андрій Цвях [Електронний ресурс] // Тернопільська енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: https://ternopedia.te.ua/index.php/Андрій_Цвях, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Костишин, Л. Зламав ногу – і вирішив стати ортопедом [Електронний ресурс]: [про Андрія Цвяха] / Л. Костишин // Вільне життя. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2017. – Режим доступу: <http://vilne.org.ua/2017/03/zlamav-nohu-i-vyrishyv-staty-ortoped/>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 01.10.2019.

Цвях Андрій Іванович [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільна енциклопедія. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], 2018. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Цвях_Андрій_Іванович, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Цвях Андрій Іванович [Електронний ресурс] // Кафедра травматології та ортопедії з військово-польовою хірургією. – Електрон. текстові та граф. дані. – [Україна], [?]. – Режим доступу: <https://to.tdmu.edu.ua/struktura/cvah>, вільний. – Заголовок з екрана. – Мова: укр. – Опис зроблено: 04.10.2019.

Кандидати наук

Бойцун Степан – уродженець с. Доброводи, 1946 року народження. Викладач Львівської політехніки, *кандидат технічних наук*. Помер.

Рудник Андрій Григорович – народився в 1952 році у с. Доброводи. Викладач Тернопільського технічного університету, *кандидат технічних наук*. Помер, похований у рідному селі.

Чорний Віктор Зеновійович – уродженець с. Доброводи. Викладач Тернопільського педагогічного університету, *кандидат математичних наук*.

Липовецький Василь Романович – уродженець с. Доброводи. Викладач Тернопільського технічного університету, *кандидат технічних наук*.

Сеник Андрій Антонович – народився у 1977 році в с. Доброводи. Викладач Тернопільського технічного університету, *кандидат технічних наук*.

Залеський Іван Іванович – народився у 1944 році в с. Доброводи. Закінчив геологічний факультет Львівського університету. Викладач Рівненського національного університету водного господарства, *кандидат педагогічних наук*.

Проживає в м. Рівне.

ЗМІСТ

Алискевич Григорій.....	5
Алиськевич Євген.....	7
Бабій Іван.....	12
Барановський Андрій.....	13
Залеський Андрій.....	14
Залеський Антін	15
Лагодинський Микола.....	18
Ліщинський Мирослав.....	20
Музичка Андрій.....	22
Назар Марія.....	26
Олійник Петро.....	28
Роздольський Осип.....	30
Смакула Олександр.....	37
Цвях Андрій	44
Кандидати наук.....	46